

เรียนให้เก่ง

นักศึกษาที่รัก

ในการเขียนเรื่องสำหรับอนุสรณ์เศรษฐศาสตร์ประจำปี ๒๕๑๐ ผมจะขอคุยสักหน่อย คำว่าคุยในสมัยนี้หมายความว่าอ้อวอด นาน ๆ ที่ฟังอาจารย์อ้อวอดบ้าง หวังว่าคงไม่รังเกียจ

มีนักศึกษามาถามผมบ่อย ๆ ว่า ได้ข่าวว่าคุณบดีเรียนเก่ง เรียนอย่างไรจึงเก่ง บางคนกล้าหน่อยก็ถามว่า ที่เขาลือกันว่าเรียนเก่งนั้นจริงเพียงใด

คำถามเช่นนี้จะตอบโดยไม่อ้อวอดย่อมทำไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาข้อเท็จจริงก่อน

ในชั้นประถมและมัธยม ผมเรียนอยู่ที่โรงเรียนอัสสัมชัญบางรัก สอบไล่ได้คะแนนรวมมักจะไม่ต่ำกว่า ๘๐% บางครั้งพลาดก็ต่ำลงมาบ้าง แต่ไม่ถึง ๗๕% แต่ตั้งแต่มัธยม ๕ ไปถึง ๘ คะแนนส่วนมากใกล้ ๙๐% บางปีก็เกินกว่า ๙๐%

ในการศึกษาชั้นอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ผมเรียนพลาง ทำงานพลาง สอบไล่ได้เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิตภายในกำหนด ๓ ปี คะแนนส่วนมากได้พอดำเนินไป รับพระราชทานปริญญาลำดับที่

๖๕ ในจำนวนรุ่นเดียวกัน ๗๙ คน

ในการศึกษาชั้นปริญญาตรีทางเศรษฐศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยลอนดอนมีการสอบไล่ ๒ ครั้งในระยะ ๓ ปี สอบชั้น intermediate เมื่อปลายปีแรกเข้าใจว่าได้คะแนนไม่สู้ดีนัก (ถ้าดีก็คงจำได้เอามาคุยได้) และสอบชั้น finals เมื่อปลายปีที่ ๓ การสอบ finals มีสอบข้อเขียน ๙ ลักษณะวิชา อาจารย์บอกผลว่าสอบได้ grade A ๘ ลักษณะวิชา และ B ๑ ลักษณะวิชา สรุปได้ว่า เกียรตินิยมอันดับ ๑ ได้รับอนุญาตให้เรียนปริญญาเอกต่อได้

ในการศึกษาชั้นปริญญาเอกทางเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน (หลังจากไปเป็นทหารเสีย ๓ ปีกว่า) ไม่ต้องสอบเขียน แต่ทำวิทยานิพนธ์ (เรื่องเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการควบคุมตีนุก) และสอบปากเปล่า ได้กระทำสำเร็จภายใน ๓ ปี* เอาวิทยานิพนธ์มาอ่านใหม่เร็ว ๆ นี้ รู้สึกว่าไม่สู้จะวิเศษนัก

สมมุติว่าผลของการเรียนตามข้อเท็จจริงข้างต้นแสดงว่าเรียนเก่ง ปัญหาต่อไปคือเรียนอย่างไร ที่จะบรรยายต่อไปนี้เป็นวิธีการที่ใช้มาแล้วเฉพาะตัวไม่อาจเอื้อมที่จะแสดงเป็นหลักการสำหรับ

* ผมเริ่มเรียนใหม่เมื่อเลิกสงครามในต้นปี ค.ศ. ๑๙๔๖ เขียนวิทยานิพนธ์เสร็จและสอบปากเปล่าเสร็จเมื่อปลายปี ค.ศ. ๑๙๔๘ แต่เผอิญเวลานั้นทางการเมืองไทยโงะก้นอย่างชวนให้เสียหายว่า ผมได้โดดดมเข้ากรุงเทพฯ เพื่อร่วมปฏิวัติหรือปฏิวัติซ้อน พี่น้องทางกรุงเทพฯ เดือดร้อนใจเขียนจดหมายไปบอกทางลอนดอนว่าอย่าเพิ่งเดินทางกลับ จะเป็นอันตราย เพราะเพื่อนฝูงก็ถูกจับไปหลายคน ผมจึงเข้าหาศาสตราจารย์ Robbins ขอย่าเพิ่งให้มหาวิทยาลัยประกาศผลสอบไล่ได้ เพราะถ้าสอบไล่ได้แล้วก็ต้องเดินทางกลับ ถ้าเดินทางกลับตอนนั้นก็อาจจะมีอันตราย ศาสตราจารย์ Robbins บอกว่า หมอนี่พิกล ตั้งแต่ตั้งมหาวิทยาลัยมา มีแต่คนมาเร่งให้ประกาศผลสอบไล่ได้ นี่มาขอให้หน่วงไว้ แต่ท่านก็หน่วงให้หลายเดือน

นานาจิตตัง แต่บางข้อก็คงจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาอื่นได้บ้าง เช่นความพากเพียร

๑. ความพากเพียร ถ้าใครมาบอกเราว่ามีผู้หนึ่งผู้นี้สติปัญญาเลิศมนุษย์ ไม่ต้องเล่าเรียนอะไรหนักหนา ก็สอบได้ดีและเด่น อย่าเชื่อเพราะสติปัญญาที่จริงอยู่ บางคนอาจจะมีดีกว่าคนอื่น แต่การฝึกฝนสติปัญญานั้นไม่มีวิธีอื่น นอกจากใช้ความอุตสาหะพากเพียร

เมื่อผมเรียนอยู่มัธยม ๕ กำลังคลังพลศึกษา เพื่อน ๆ เขาชวนให้ออกวิ่งเช้า ๆ ก็ตื่นตั้งแต่ตี ๓ หรือตี ๔ วิ่งบ้างเดินบ้างจากตลาดน้อยมาสนามหลวง (เพื่อน ๆ บางคนวิ่งได้หลายรอบ ผมบางทีก็ได้รอบ บางทีก็ครึ่งรอบ) แล้วก็วิ่งรอบสนามหลวงแล้วกลับบ้าน พอกลับบ้านยังไม่สว่าง จิตใจปลอดโปร่งก็รู้สึกเวลาเช้าตรู่นี้เป็นเวลาเหมาะสำหรับเล่าเรียน ต่อมาแม้จะไม่ออกวิ่งเข้ามา ก็เป็นเวลาทองและหาความรู้จากหนังสือเรียนได้สักสองสามชั่วโมงก่อนไปโรงเรียน วันละสองสามชั่วโมงนี้เป็นกำไรสุทธิ เพราะปกติมักจะทำการบ้านเสร็จตอนเย็นหรือหัวค่ำก่อนเข้านอน

เมื่อผมเรียนธรรมศาสตร์ กลางวันต้องเป็นครู และครูอัสสัมชัญต้องทำงานหนักตลอดวัน การดูหนังสือธรรมศาสตร์ก็ใช้เวลาค่า และเวลาเข้ามิดส่วนมากมักจะไปค้างกับเพื่อนหลายคนที่กำลังเรียนธรรมศาสตร์อยู่ด้วยกัน

เมื่อผมเรียนอยู่ที่อังกฤษ ยิ่งต้องพากเพียรเป็นพิเศษ เพราะรู้ตัวว่าภาษาอังกฤษเราแพ้เปรียบเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ส่วนมากผมเข้าห้องสมุดอ่านตำราตั้งแต่เช้า แล้วออกจากห้องสมุดกลับบ้าน เมื่อห้องสมุดปิด คือ ตอน ๓ ทุ่มครึ่ง ถึงเวลาฟังคำบรรยายหรือเข้าห้องเรียนก็ไป ถึงเวลาอาหาร ก็รับประทานอยู่ในมหาวิทยาลัย

หรือในที่ใกล้เคียง (มีเพื่อนนักเรียนไทยอีกคนหนึ่งช่วยบังคับใจซึ่งกันและกัน)

๒. การจัดเวลาให้เหมาะ มนุษย์เราจะเรียนตลอดเวลาไม่ได้ ถ้าทำเช่นนั้นอาจจะล้มร้าย บางคนอาจจะเสียสติไป ฉะนั้นจึงต้องมีเวลาพักผ่อน เฉพาะอย่างยิ่งใกล้ ๆ สอบได้

เมื่อเรียนอยู่ที่อัสสัมชัญ มีวันหยุดคือวันพฤหัสบดีและวันอาทิตย์ แต่มีการบ้านให้ทำ นักเรียนก็มีวันเล็กน้อย ถ้าทำการบ้านวันพฤหัสบดีเย็นและค่ำ วันพุธก็ไม่ทำงาน ถ้าจะหยุดพักผ่อนวันอาทิตย์ ก็รีบทำการบ้านในตอนเย็นและค่ำวันเสาร์ เป็นต้น

เมื่อผมเรียนธรรมศาสตร์ เพื่อน ๆ กับผมที่ดูหนังสือด้วยกัน มักจะหยุดทำงานค่ำวันเสาร์ และเต็มวัน วันอาทิตย์

เมื่อผมเรียนที่อังกฤษ ก็ติดนิสัยพักผ่อนวันพุธตั้งแต่เที่ยง เป็นต้นไป และพักวันเสาร์บ่าย ตลอดถึงเย็นวันอาทิตย์ ค่ำวันอาทิตย์เริ่มทำงานเตรียมไปฟังคำบรรยายให้รู้เรื่องในวันจันทร์

ระยะก่อนสอบได้เป็นระยะเวลาที่สำคัญ โดยทั่วไปผมจะต้องพยายามหาเวลาหยุดให้สมองโปร่งก่อนสอบได้ มากน้อยตามความเหมาะสมและจำเป็น ฉะนั้นหมายความว่าระยะเวลาก่อนจะถึงตอนหยุดพักให้สมองโปร่งนั้น ก็ต้องมุงทำงานมากเป็นพิเศษ ระยะมูนี้ต่างกันตามกาลเทศะ เมื่ออยู่อัสสัมชัญ ผมก็มูประมาณ ๒ สัปดาห์แล้วหยุด ๑ สัปดาห์ รวมเป็น ๓ สัปดาห์ก่อนสอบได้ประจำภาค เมื่ออยู่ธรรมศาสตร์มีเวลามูและเวลาหยุดน้อย แต่สมมุติว่าจะเริ่มสอบในวันจันทร์ ผมก็มูในสัปดาห์ก่อนหน้านั้น ทั้งสัปดาห์ จากจันทร์ถึงศุกร์ วันศุกร์เป็นวันได้รุ่ง วันเสาร์วันอาทิตย์เป็นวันนอนพักผ่อน เมื่ออยู่อังกฤษตอนสอบ finals ปลายปีที่ ๓

(ปีหนึ่งมี ๓ ภาค) ก็มูในภาคที่ ๒ และพักผ่อนในภาคที่ ๓ ก่อนสอบได้

ที่เรียกว่าพักผ่อนเพื่อให้สมองโปร่งนั้นก็ทำได้หลายวิธีต่าง ๆ กัน แล้วแต่จะชอบ ได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่ออยู่ธรรมศาสตร์นั้นผมนอนพักผ่อน เมื่ออยู่อัสสัมชัญผมใช้วิธีเดินเล่น คือตอนเช้าหรือบางที่ตอนค่ำ เดินจากบ้านที่ตลาดน้อยมาทางเจริญกรุง เข้าสี่พระยา ออกญาไท เลี้ยวซ้ายตอนปทุมวันข้ามสะพานกษัตริย์ศึก ผ่านวัดเทพศิรินทร์ วงเวียนยี่สิบสองกรกฎากลับบ้าน (เวลานั้นถนนที่เดินยังเปลี่ยวมืดและสงบ) ขณะที่เดิน ก็นึกถึงสูตรคณิตศาสตร์ คิดทบทวนปีที่สำคัญในประวัติศาสตร์ ฯลฯ พลังขมกขมไม่ไปด้วย เมื่อผมเรียนอยู่อังกฤษ เวลาพักตามปกติก็คือไปดูหนัง เล่นบิลเลียด เป็นต้น แต่เมื่อพักให้สมองโปร่งก่อนสอบได้ในภาค ๓ ปีที่ ๓ นั้นผมใช้เวลาถกและอภิปรายกับเพื่อนนักศึกษาด้วยกันเป็นส่วนใหญ่ และดูหนังมากขึ้น แต่ไม่ดูหนังสือ

๓. การถกอภิปราย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยม ครูผู้สอนเป็นผู้ที่แนะนำอย่างถี่ถ้วนสมบูรณ์ และเป็นผู้นำในการถามการตอบในห้องเรียน นักเรียนด้วยกันไม่จำเป็นต้องนำเรื่องวิชาเรียนมาถกหรืออภิปรายกันมากนัก แต่ถึงในชั้นมัธยมก็ตาม ถ้านักเรียนใช้ความคิดความอ่านมากเพียงพอ ย่อมจะเกิดประเด็นให้ไปจลาจลวิชันหากันได้ และจะเป็นประโยชน์แก่การเรียนมิใช่น้อย ในโรงเรียนมัธยมที่ทันสมัย ครูย่อมส่งเสริมให้มีการอภิปรายในหมู่นักเรียนเพื่อฝึกฝนให้สามารถใช้ความคิดโดยลำพังได้มากขึ้น

ในการศึกษาชั้นอุดม การถกเถียง และอภิปรายระหว่างนักศึกษาเป็นของจำเป็น เมื่อผมเรียนธรรมศาสตร์ วิสัยของนักศึกษาที่

จะอภิปรายถกเถียงประเด็นในวิชาการต่าง ๆ มีมาแต่เดิมแล้ว ตั้งแต่ครั้งยังเป็นโรงเรียนกฎหมาย ฉะนั้น เมื่อดูหนังสืออยู่กับเพื่อน ๆ เป็นหมู่เป็นคนละ การอภิปรายได้เถียงกันก็เป็นของธรรมดา เฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อพวกเราเป็นพวกที่ไม่ได้ไปฟังคำบรรยายในตอนกลางวันเป็นส่วนใหญ่ การถกอภิปรายมีผลช่วยผู้ให้แต่ละคนต้องศึกษาต่อ ต้องคิดต่อ แล้วกลับมาถกอภิปรายต่อ นี่แหละที่นักปราชญ์สมัยนี้เรียกกันเสียโก้ว่า “บรรยากาศทางวิชาการ” (academic atmosphere) แท้จริงก็เป็นสิ่งที่พวกเรานักศึกษาสร้างกันได้ด้วยพวกเราตัวเอง แต่ถ้าอาจารย์เข้าช่วยแนะนำด้วยก็ยิ่งดี ที่บ่นกันว่ามหาวิทยาลัยเรามากจะไม่มีบรรยากาศทางวิชาการนั้น พวกคณาจารย์ก็ต้องรับผิดชอบที่ไม่ได้ช่วยอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาก็สามารถช่วยสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นได้ ถ้าตั้งใจจะทำให้เกิดขึ้นจริง

เมื่อผมเรียนอยู่ที่อังกฤษ ได้พยายามจับกลุ่มเพื่อน ๆ นักศึกษาร่วมกัน สำหรับถกเถียงอภิปรายกันนอกเวลาเรียน เท่าที่จำได้มีอังกฤษ ๑ คน อินเดีย ๑ คน จีน ๑ คน สิงคโปร์ ๑ คน และไทย ๑ คน บางคนก็ถนัดในวิชานี้ เพื่อน ๆ ก็ได้ฟัง เพื่อน ๆ ถนัดวิชานั้นเพื่อนคนอื่นก็ได้ฟัง แต่ถึงจะถนัดในวิชาเดียวกัน ตำราที่จะอ่านก็มีมากเหลือกำลัง พวกเราแยกกันอ่านแล้วมาเล่าสู่กันฟัง ได้ประโยชน์ทั้งทางแตกฉาน และลึกซึ้ง ยิ่งใกล้สอบพวกเราเลิกดูหนังสือกันแล้วแต่ดูบันทึกที่ย่อเรื่องไว้ เอาข้อสอบเก่า ๆ มามัลดกันตอบคนละข้อสองข้อให้คนอื่นฟังให้คนอื่นท้วง ความกระจำแจ้งในวิชาที่เกิดขึ้นแต่ละคน สมองก็โปร่งเพราะไม่ต้องคร่ำเครียดอ่านตำรา ถ้าไม่เข้าใจตอนไหน ก็ซักเพื่อนเขา เวลาจะตอบตอนสอบไล่ก็สามารถตอบได้รวดเร็วชัดเจน เพราะได้ซ้อมกันมาแล้ว เคยถูกขัดคอกันมาแล้ว และเคยหัดอภิปรายซึ่งกันและกันมาแล้ว

นักศึกษาที่รัก ที่ผมอภิปรายมาข้างต้นนี้ ไม่ใช่เป็นมนต์คาถาที่จะนำไปสู่การเรียนเก่ง การเรียนย่อมต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ จากประถมไปมัธยม จากมัธยมไปอุดม ถ้าจะพากเพียรต้องพากเพียรให้ตลอดไปทุกช่วง จะเลือกพากเพียรเป็นตอน ๆ มิได้ อื่นี่สติปัญญาที่จะนำมาใช้ในชั้นอุดม ต้องอาศัยฝึกฝนมาแต่ชั้นมัธยม ต้องอาศัยความรู้พื้นฐานจากมัธยม ถ้าเราเผชิญพบว่าเราบกพร่องอะไรในเบื้องล่าง เช่นปรากฏว่าอ่อนประวัติศาสตร์ไป ตามเขาไม่ใคร่ทัน ก็ต้องพากเพียรย้อนกลับไปหาความรู้พื้นฐานเพิ่มเติมให้เพียงพอ เมื่อผมกลับจากสงครามโลกไปเรียนใหม่ รู้สึกว่าด้อยทางคณิตศาสตร์ อ่านตำราไม่เข้าใจ กลุ่มใจนักต้องกลับไปซื้อหนังสือแคลคูลัสมาอ่านแล้วให้เพื่อน ๆ ช่วย แม้แต่ชั้นปริญญาตรีก็เช่นเดียวกัน รำคาญใจที่เรียนประวัติศาสตร์เศรษฐกิจแต่ไม่รู้ประวัติศาสตร์ชาติอังกฤษพอ ก็กลับไปหาหนังสือชุดมัธยมว่าด้วยประวัติศาสตร์อังกฤษมาอ่านเสริมดู ต่อมาภายหลังจึงเกิดความพึงพอใจที่ใครเขาพูดอะไรกัน เราก็ตามเขาทัน

นักศึกษาในคณะเศรษฐศาสตร์ภาคปกติคงจะมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดเวลาให้เหมาะสมมากพอใช้ เพราะบางคนยังไม่สามารถวางตารางเวลาทำงานของตนเองได้ ถ้าเป็นเช่นนี้ก็ใครจะแนะนำให้พยายามกำหนดเวลาเสียให้ดี ชั่วโมงไหนฟังคำบรรยายอะไร ทางมหาวิทยาลัยเขาจัดไว้แล้ว ที่สำคัญที่เราจะต้องพึ่งตัวเองช่วยตัวเองคือ ชั่วโมงที่ไม่มีกำบรรยายจะต้องกำหนดไปว่า เราจะต้องอ่านหนังสือวิชาอะไร แล้วควบคุมใจให้ทำได้ มิใช่ที่เพื่อนฝูงจะชักจูงให้ทำอะไอย่างอื่นที่สนุกสนานกว่า เราเสียอีกควรชักจูงเพื่อนฝูงให้มาสนับสนุนซึ่งกันและกันให้เล่าเรียน และเมื่อได้กำหนดในตารางเวลาเสียไว้แล้วว่า จะมีชั่วโมงเที่ยว จะมีวันสำหรับเล่น ก็ควรจะ

ทำได้ไม่ยากนัก

นักศึกษาในภาคค่ำจะเล่าเรียนได้ยากกว่านักศึกษาภาคปกติ เพราะถ้าใครไม่มีงานทำในภาคกลางวัน และควบคุมใจไม่ได้ ในไม่ช้าก็จะเริ่มชวนกันไปทำอย่างอื่นที่ไม่ใช่การศึกษา และถ้าเริ่มชวนกันไปเป็นนิสัยแล้ว การเที่ยว การเตร่ แม้จะไม่ถึงกับเสเพล ก็จะเลยลามาเป็นอาจินนีสัย เช่น เพียงแต่นั่งคุยกันที่ร้านกาแฟ วันแรกก็หนึ่งชั่วโมง ต่อ ๆ ไปคุยกันไป มากคนมากเรื่องขึ้นก็ยิ่งเสียเวลามากขึ้น และยังถ้ามีการชักนำกันให้ “ใจแตก” (ค่าเก่า แต่ได้ความหมายดี) มาก ๆ เข้าไม่นานอาจจะถึงเสเพล

ฉะนั้นสำหรับนักศึกษาภาคค่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผมขอแนะนำให้พยายามควบคุมใจของตนให้ดี พยายามจัดตารางทำงานของตนเองในเวลากลางวันให้มีเรียนมากพอสมควร หย่อนใจบ้าง พอหอมปากหอมคอ แล้วควบคุมใจตนให้ปฏิบัติตามคำสั่งของตนเองจนได้ ถ้าใครหาอาชีพทำในตอนกลางวันได้ดีเหมือนกัน จะเป็นประโยชน์หลายสถานกันใจแตกได้ง่ายขึ้น

มีผู้ปกครองนักศึกษาภาคค่ำหลายคนมาบ่นให้ฟังว่า บุตรหลานของตนนั้นเรียนภาคค่ำแล้วกลับบ้านดึก ปรากฏว่าที่ดึกนั้น ดึกจริง ๆ คือถึง ๒ ยามหรือ ๕ ทุ่ม แท้จริงการเรียนภาคค่ำเรียนถึง ๒ ทุ่มก็เลิก แม้จะขยันเข้าห้องสมุดอีกก็คงไม่เกินชั่วโมงครึ่ง ใครกลับบ้านดึกถึง ๕ ทุ่มน่าจะไม่ใช่เพราะเรียน น่าอดสู ผมอยากจะเสนอให้ผู้ปกครองส่งพี่เลี้ยงมาคอยรับกลับบ้านแบบนักเรียนอนุบาล

ข้อคิดเหล่านี้เขียนขึ้นให้นักศึกษาเกิดสติรำลึกได้ว่า เรามาเรียน ต้องเรียนให้เก่ง วิธีที่จะเรียนให้เก่ง ก็ได้กล่าวไว้ตามประสบการณ์ แต่ถ้าใครมีวิธีที่ดีกว่า ก็ยิ่งดี ข้อที่ควรจำต่อไปก็คือ นักศึกษามีใจจะมีหน้าที่ต่อตนเองที่จะเรียนให้เก่งเท่านั้น จะต้อง

เรียนให้เก่งกว่าครูบาอาจารย์ด้วย มิฉะนั้นโลกจะเจริญได้อย่างไร

